

Publiceringar måste bedömas av samtiden

Alla publiceringsformer med grundlagsskydd ska behandlas lika – inför en preskriptionstid på sex månader för alla, skriver Nils Funcke, inför slutbetänkandet i dag.

Det en chimär att elektroniska yttranden är som huggna i sten när de gjorts tillgängliga via internet. Mycket försvinner och får inte det eviga liv som många tror och förfasar sig över. Men trots bortfallet utgör nätpubliceringarna en kulturskatt, det gäller inte minst de etablerade mediernas webbupplagor.

Mediearkivet innehåller omkring 450 svenska tidningar och tidskrifter. Här arkiveras bland annat så gott som samtliga svenska dagstidningar. Arkivet innehåller över 20 miljoner artiklar, de första från början av 1981.

Det finns ett allmänintresse att tidnings- och tidskriftsarkiven vårdas. De kommer att utgöra en källa för historiker som om 10 och 100 år ska skriva vårt eftermäle och de ger underlag för samhällsforskningen.

Ett yttrande i en tryckt tidning kan inte åtalas sex månader efter publiceringen. Men om samma yttrande läggs ut på tidningens webbplats eller i Mediearkivet kan den ansvarige åtalas så länge artikeln med yttrandet finns tillgänglig och sex månader efter att den tagits bort. För en bok på nätet gäller samma regler som för webbversionen av tidningen men däremot inträder preskription för den tryckta boken tolv månader efter utgivningen. Vad gäller enskilt åtal innebär reglerna i dag att anhängiga kan väcka enskilt åtal för något som den förtalade lät passera under sin levnad.

Från ett yttrandefrihetsperspektiv är dessa inkonsekvenser principiellt stötande. De begränsar yttrandefriheten, gräver ur tilltron till ansvarsreglerna samt utgör ett hot mot de elektroniska arkiven.

När en ny utgivare för en periodisk skrift tillträder blir han eller hon ansvarig inte bara för de egna publiceringsbesluten utan även företrädarnas i de

NILS FUNCKE

Nils Funcke är publicist och utredningssekreterare i Yttrandefrihetskommittén, som i dag presenterar sin översyn av tryck- och yttrandefriheten. Han skriver här i egenskap av privatperson.

fall artiklarna finns tillgängliga på webben. Varje ny utgivare skulle behöva gå igenom tusentals artiklar för att ta utgivarskapet på det allvar grundlagen förutsätter. Samma procedur skulle behöva göras om nya brott införs i grundlagen. Men det är praktiskt ogörligt och ibland krävs utgivare på skadestånd för förtal i en artikel som en företrädare publicerat. Det sker visserligen inte ofta men det kan få till följd att nätpubliceringar blir kortlivade och att arkivdatabaserna försvinner. Vårt kollektiva, allmänt tillgängliga, minne skulle bli kort.

För att säkerställa arkivens fortbestånd föreslår Yttrandefrihetskommittén att artiklar ur periodiska skrifter som oförändrade sparas i särskilt avgränsade databaser; arkivdatabaser, ska ha samma preskriptionstid som den tryckta versionen. Varje utgivare blir därmed som regel endast ansvarig för sina egna beslut.

Förslaget är ett steg i rätt riktningen men trots allt en halvmesyr. Det löser inte det ständigt gäckande spöket vad som utgör en databas. Men framför allt kvarstår problemet med närmast oändliga preskriptionstider för grundlagsskyddade publiceringar på övriga webbplatser. **Det enda rimliga och yttrandefrihetsbejakande är att införa en preskriptionstid på sex månader för alla yttranden i grundlagsskyddade medier, det må vara en tryckt bok eller en blogg med utgivningsbevis.**

Att tidsmässigt begränsa samhällets möjligheter att ingripa mot ett yttrande har alltid setts som en central del av yttrandefriheten. Yttranden ska bedömas av sin samtid och inte av framtiden. Ett yttrande som var lagligt när det yppades ska inte kunna bli brottsligt och den som yttrat sig inom lagens ram inte förvandlas till brottsling. Denna form av

”retroaktiva” åtgärder strider mot grundläggande rättsprinciper och skulle kunna användas på ett repressivt sätt i ett tuffare samhällsklimat.

Invändningen mot en

enhetlig preskriptionstid för grundlagsskyddade yttranden är att det försvårar för enskilda att få upprättelse när de utsätts för förtal och omgivningens missaktning.

”Det vore orimligt att förtal av enskilda skulle få pågå år efter år utan att den drabbade kan väcka talan och om man inte upptäcker den i tid”, har det hetat bland annat inom kommittén.

I kommittén väcktes förslag att införa en enhetlig preskriptionstid på sex månader för brott mot det allmänna och samhället, till exempel hets mot folkgrupp och uppvigling, för grundlagsskyddade yttranden. Men för enskilt åtal för förtal skulle dagens regler bestå. Det skulle stärkt den politiska yttrandefriheten utan att försvaga den enskildes möjligheter att söka upprättelse för förtal. Men förslaget fick bara ett spritt stöd i kommittén.

NILS FUNCKE

LIKA FÖR ALLA. Nils Funcke, publicist och utredningssekreterare i Yttrandefrihetskommittén, anser att inkonsekvensen begränsar yttrandefriheten. Foto: YLWA YNGVESSON

